

7. L'ACCENT I LA DIÉRESIS

7.1. DEFINICIÓ I CLASSIFICACIÓ DE L'ACCENT

L'accent fonètic (també conegut com a *lèxic* o *prosòdic*) és la major intensitat que s'observa en la pronunciació d'una vocal o sílaba determinada en comparació a les altres de la paraula o frase.

L'accent gràfic és un signe ortogràfic –també convencional– que es representa per (´) o (¨) que pot anar o no sobre la vocal tònica d'una paraula, segons unes determinades regles d'accentuació.

Com és sabut, el valencià té set vocals: *a*, *e*, [ɛ], *i*, *o*, [ɔ], *u*. La *a* es considera sempre oberta; la *i* i la *u*, sempre tancades, mentres que la *e* i la *o* poden ser obertes o tancades (i, si són obertes, sempre seran tòniques). L'accent greu (´) se col·loca sobre les vocals tòniques obertes, quan estes s'han d'accentuar gràficament; l'accent agut (¨) se col·loca sobre totes les demés vocals, quan estes s'han d'accentuar gràficament (pot vore's el capítol 3: Us de les vocals, per a consultar les principals normes d'apertura o tancament de *e* i *o*).

Les regles d'accentuació gràfica senyalen sempre quina és la sílaba tònica de totes les paraules utilitzant la mínima cantitat possible d'accents, seguint un principi d'economia basat en l'estadística. Per a no accentuar totes les paraules, estes se dividixen en agudes, planes o esdrúixoles i la regla es determina tenint en compte la freqüència d'us de cada classe de paraules.

7.2. REGLES D'ACCENTUACIÓ

- a) S'accentuen gràficament les paraules agudes que acaben en vocal *-a*, *-e*, *-i*, *-o*, *-u* (*eixirà*, *prengué*, *diguí*, *Castelló*, *vintiú...*), vocal més *-s* (*voràs*, *interés*, *matís*, *espòs*, *Daimús...*) o *-en* (*defén...*).

No s'accentuen totes les demés (*nebot*, *cantaran*, *volar*, *igual*, *cabell*, *roïn*, *parlarem*, *feliç...*), incloent les acabades en diftong, seguit o no de *-s*: *renou*, *virrei*, *espais*, *conreu*, *estius*, *esclau*, *Eloi...* per no ser tònica l'última vocal. Com tampoc *Llombay*, *Alcoy...*

- b) S'accentuen gràficament les paraules planes que **no** acaben en les terminacions anteriors (vocal *-a*, *-e*, *-i*, *-o*, *-u*, vocal més *s*: *-as*, *-es*, *-is*, *-os*, *-us*, i les acabades en *-en*): *cànem*, *hòmens*, *teléfon*, *esporàdic*, *dígraf*, *ascètic*, *archipèlec*, *cànter*, *còdex...* incloent les que contenen en l'última sílaba un diftong seguit o no de *-s*, per no ser tònica l'última vocal: *idòneus*, *voríem*, *cantàvem*, *cantàreu*, *parlàveu*, *veníeu*, *cóncau...*

No s'accentuen les que **sí** que acaben en dites terminacions (vocal *-a, -e, -i, -o, -u*, vocal més *s*: *-as, -es, -is, -os, -us*, i les acabades en *-en*): *terraça, continua, fege, Toni, llomello, continu, Ausias, vullgues, seria, ensomies, posen...*

- c) Totes les paraules esdrúixoles s'accentuen gràficament: *música, ciència, València, sènia, història, contínua, àgora, dèficit, cóncava...*
- d) En general, els monosílaps no duen accent gràfic: *baix, ells, creu, tres, cant, ab, en, les...* a excepció dels que determinen les normes d'accentuació diacrítica.
- e) Les paraules agudes acabades en *-ment* segueixen la regla general d'accentuació gràfica: *monument, depriment, ajuntament, document, medicament...*

No obstant, els adverbis en *-ment* duen accent gràfic únicament si aixina li correspon a l'adjectiu del qual deriven: *contínuament, poèticament, esporàdicament, mèdicament, pero bonament, fredament, amplament...*

- f) Les formes compostes de verp i pronom enclític separat per un guionet no es consideren una sola paraula a efectes d'accentuació, i el verp segueix la regla general: *cantàrem-li una cançó, diga-se-li lo més convenient, compre-nos-la, sorprén-lo...*

7.3. ACCENTUACIÓ DIACRÍTICA

La necessitat o conveniència de diferenciar algunes paraules homògrafes du, al marge de les normes generals, a l'us mesurat d'una accentuació que, per la seua funció, se nomena diacrítica.

7.3.1. Regles d'accentuació diacrítica

- a) Entre dos o més monosílaps homògrafs i homòfons de diferent tonicitat s'accentuaran els de major tonicitat:

Te vol donar un té que té guardat.

Són les paraules de son pare les que li lleven la sòn.

- b) Entre dos o més paraules homògrafes, pero no homòfones (és dir, en relació vocal tònica oberta/tancada), s'accentuarà aquella o aquelles que duguen vocal oberta:

El forment no està molt ben mòlt.

No sòlc fer mai un solc dret.

Lo que aquella dòna li dona no és bo.

c) Fòra dels casos anteriors, les paraules homògrafes i homòfones d'igual tonicitat i diferent significat no es distingeixen per l'accent, sino pel context, i segueixen la normativa general.

Ell vol que el vol del colom siga més ràpit.

El sol no sol calfar massa el sol del meu terrat, i no del meu terrat sol.

Li roba la poca roba que té.

Els ràpits d'este riu no són més ràpits que els de qualsevol atre.

7.3.2. Llistat de paraules en accent diacrític

<i>bè</i> (belit; pujar o dur al bè)	<i>be</i> (possessió o adverb)
<i>bès</i> (belits)	<i>bes</i> (acció de besar)
<i>bòt</i> (embarcació menuda; reclam)	<i>bot</i> (acció de botar)
<i>chèc</i> i <i>chècs</i> (document mercantil)	<i>chec</i> i <i>checs</i> (de la República Checa)
<i>chòp</i> i <i>chòps</i> (soroll; chopat)	<i>chop</i> i <i>chops</i> (arbre)
<i>còbra</i> i <i>còbres</i> (verp <i>cobrar</i> : <i>còbra açò</i> , <i>còbres molt</i>)	<i>cobra</i> i <i>cobres</i> (serp)
<i>còla</i> i <i>còles</i> (verp <i>colar</i>)	<i>cola</i> i <i>coles</i> (pegament)
<i>còure</i> (verp)	<i>coure</i> (metal)
<i>dèu</i> (10)	<i>deu</i> (deïtat; verp <i>deure</i> : <i>ell deu diners</i>)
<i>dò</i> (gràcia, be)	<i>do</i> (nota musical)
<i>dòna</i> i <i>dònes</i> (substantiu: <i>la dòna</i> , <i>les dònes</i>)	<i>dona</i> i <i>dones</i> (verp <i>donar</i>)
<i>és</i> (verp <i>ser</i> : <i>ell és ric</i>)	<i>es</i> (pronom: <i>es parla rus</i>)
<i>fòc</i> i <i>fòcs</i> (combustió)	<i>foc</i> i <i>focs</i> (de llum elèctrica)
<i>fòn</i> (verp <i>fondre</i> : <i>se fòn el fromage</i>)	<i>fon</i> (verp <i>ser</i> : <i>fon un gran acte</i> ; post d'un barril circular)

<i>fòra</i> (en l'exterior)	<i>fora</i> (verb <i>ser</i> : <i>si ell fora ric</i>)
<i>gèl, gèls</i> (aigua solidificada)	<i>gel, gels</i> (estat gelatinós; sabó gelatinós)
<i>gòlf</i> (deport)	<i>golf</i> (geogràfic)
<i>mà</i> (substantiu: la mà dreta; <i>aigua</i> en llenguatge infantil)	<i>ma</i> (possessiu: <i>ma casa</i>)
<i>més</i> (adverbi comparatiu; partició de l'any; verb <i>metre</i>)	<i>mes</i> (pero, conjunció adversativa; possessiu: <i>mes germanes</i>)
<i>mèu i mèus</i> (crit del gat)	<i>meu i meus</i> (possessiu: <i>és meu</i>)
<i>mòc</i> (verb <i>moure</i> : <i>yo mòc</i>)	<i>moc</i> (mucositat)
<i>mòle</i> (peça cóncava)	<i>mole</i> (cosa gran)
<i>mòlt, mòlta, mòlts i mòltes</i> (verb <i>moldre</i> : <i>café mòlt, dacsà mòlta</i>)	<i>molt, molta, molts i moltes</i> (cantitat)
<i>món</i> (substantiu)	<i>mon</i> (possessiu: <i>mon pare</i>)
<i>mòra i mòres</i> (musulmana)	<i>mora i mores</i> (verb <i>morar</i> ; fruit)
<i>mòs</i> (de <i>mossegar</i>)	<i>mos</i> (possessiu: <i>mos pares</i>)
<i>nós</i> (pronom fort: <i>Nós, el Rei</i>)	<i>nos</i> (pronom dèbil: <i>anem-nos-en</i>)
<i>pèl i pèls</i> (cabell)	<i>pel i pels</i> (contracció <i>per+el, per+els</i>)
<i>perqué</i> (substantivat: <i>el perquè</i>)	<i>porque</i> (causal, final)
<i>pòl</i> (alquitrà, asfalt)	<i>pol</i> (extrem)
<i>rés</i> (acció de resar)	<i>res</i> (pronom)
<i>ròure</i> (verb)	<i>roure</i> (arbre)
<i>sà</i> (en bona salut)	<i>sa</i> (possessiu: <i>sa casa</i>)
<i>sabèu</i> (de Saba)	<i>sabeu</i> (verb <i>saber</i>)
<i>sé</i> (verb <i>saber</i>)	<i>se</i> (pronom: <i>se sent</i>)
<i>sés</i> (intestí)	<i>ses</i> (possessiu: <i>ses cases</i>)

<i>sèt</i> i <i>sèts</i> (número 7)	<i>set</i> i <i>sets</i> (ganes de beure; set de tenis)
<i>sèu</i> i <i>sèus</i> (lloc social)	<i>seu</i> i <i>seus</i> (possessiu: <i>el seu amic</i>)
<i>sí</i> (afirmació; sinada; pronom: <i>cap a sí</i>)	<i>si</i> (condició: <i>si vols vaig</i> ; nota musical)
<i>sò</i> (sonoritat)	<i>so</i> (contracció de senyor)
<i>sòbres</i> (verb sobrar; lo que sobra)	<i>sobres</i> (de carta)
<i>sòc</i> (calcer)	<i>soc</i> (verb <i>ser</i> : <i>yo soc</i> ; mercat)
<i>sòlc</i> (verb <i>soldre</i> : <i>yo sòlc berenar</i>)	<i>solc</i> (substantiu: cavalló)
<i>sòn</i> (ganes de dormir) i <i>són</i> (verb <i>ser</i> : <i>ells són</i>)	<i>son</i> (possessiu: <i>son germà</i>)
<i>sòrt</i> i <i>sòrts</i> (bona fortuna)	<i>sort</i> i <i>sorts</i> (que no sent)
<i>sòu</i> (salari)	<i>sou</i> (verb <i>ser</i> : <i>sou bons</i>)
<i>té</i> (verb <i>tindre</i> ; infusió)	<i>te</i> (pronom: <i>te la done</i>)
<i>tés</i> (infusions)	<i>tes</i> (possessiu: <i>tes germanes</i>)
<i>tòs</i> (verb <i>tondre</i> ; part del coll) i <i>tós</i> (de <i>tossir</i>)	<i>tos</i> (possessiu)
<i>tòrt</i> i <i>tòrts</i> (torçut; sense un ull; injúria, agravi)	<i>tort</i> i <i>torts</i> (pardal)
<i>vós</i> (pronom fort: <i>Vós, el Rei</i>)	<i>vos</i> (pronom dèbil: <i>vos ho dic</i>)

Fòra d'estos casos, les paraules homògrafes i homòfones d'igual tonicitat i diferent significat es distingüixen pel context i no per l'accent, com ara les següents:

cap (pronom; preposició; substantiu: part del cos)

cas (substantiu: part oposta a la fulla en l'aixada; substantiu: succés)

cau (verb *caure*; substantiu: amagatall)

cor (substantiu: víscera; substantiu: grup coral)

creu (verb *creure*; substantiu: *la creu cristiana*)

en (títol de cortesia: *En Jaume*; preposició de lloc: *en ma casa*; preposició de companyia o instrument: *estic en tu, obri en la clau*)

fa (verb *fer*; substantiu: nota musical)

fem (verb *fer*; substantiu: desperdicis)

fera (verb *fer*; substantiu: animal)

feu (verb *fer*; substantiu: feudalisme)

net (substantiu: fill d'un fill; adjectiu: sense brutesa)

nou (9; adjectiu; anou)

pot i *pots* (verb *poder*: *ell pot fer-ho, tu pots fer-ho*; substantiu: *un pot de mel, dos pots de mel*)

ràpit i *ràpits* (substantiu: corrent d'aigua; adjectiu: *uns trens ràpits*)

roba (verb *robar*: *ell roba molt*; substantiu: peces de vestir)

sobra (verb *sobrar*; substantiu: lo que sobra)

sol (verb *soldre*: *ell sol vindre*; substantiu: el pis o paviment; astre; adjectiu: sense companyia)

veu (verb *vore*; substantiu: sò vocal)

viu (verb *vore*; substantiu: aresta; adjectiu: *que té vida*)

vol (verb *volar*: *ell vol dinar*; substantiu: acte de volar)

7.3.3. L'accent diacrític en pronoms interrogatius i exclamatius

S'accentuen els pronoms interrogatius i exclamatius tòncics *qué, quàn, quànt / quànta / quànts / quàntes, quí, cóm, ón*¹⁰⁹. Per contra, les formes àtones no interrogatives ni exclamatives *que, quan, quant / quanta / quants / quantes, qui, com, on*, no s'accentuen.

Els interrogatius i exclamatius tòncics, per sí sols o precedits d'alguna preposició, introduïxen oracions interrogatives o exclamatives directes:

¿*Qué* has dit?

¿*De quí* és esta llapissera?

---

¹⁰⁹ Recordem que *ón* sol usar-se sempre precedit de la preposició *a*, la qual remarca el valor espacial.

¡Cóm m'ha agradat que et donares conte!

¡Quànta gent ha aparegut!

¿Quàn vos en anireu?

¿A ón vols aplegar?

També introduïxen oracions interrogatives o exclamatives indirectes, integrades en uns altres enunciats:

*Ya voràs **qué** bona està la titaina.*

*No sé **quí** és este chic.*

*No puc comprendre **cóm** he perdut el rellonge.*

*No sé encara **quàn** haurem d'eixir.*

*¿Sap a **ón** puc trobar una orchateria?*

Ademés, poden funcionar com a substantius:

*Hem de decidir el **cóm** i el **quàn** de l'acció de protesta.*

No obstant, quan estes mateixes paraules funcionen com a pronoms relatius o, en algun cas, conjuncions, són àtones i s'escriuen sense accent gràfic:

***Qui** estiga lliure de culpa, que tire la primera pedra*

***Quan** ell aplegue, escomencem.*

***Quantes** més n'arreguem, millor.*

*¡**Que** tingues un bon viage!*

*¿Estàs buscant un lloc a **on** assentar-te?*

*Despusahir vaig vore a **qui** tu saps.*

*No dic **que** siga la primera volta.*

Un cas especial que convé tractar és el de l'alternança *perqué* / *per qué* / *perque* / *per que*. El substantiu *perqué* (causa, motiu, raó) s'escriu en accent gràfic per ser paraula aguda acabada en vocal:

*No comprenc el **perqué** del seu comportament.*

*Totes les coses tenen els seus **perqués**.*

Per contra, la seqüència interrogativa *per qué* (per quina causa, per quin motiu) s'escriu sempre separatament i introduïx oracions interrogatives, tant directes com indirectes:

¿Per qué es comporta aixina?

*No entenc **per qué** es comporta aixina.*

Al contrari, la conjunció *perque* és àtona i, per tant, no s'accentua. Pot usar-se en valors diversos:

- a) Com a conjunció causal, cas en que pot substituir-se per locucions de valor també causal com *ya que* o *puix que*:

*No aní a la mascletà **perque** em fea mal el cap* (= *ya que em fea mal el cap*).

- b) També s'usa com a encapçalament de les respostes a les preguntes introduïdes per la seqüència *per qué*:

—*¿Per qué no anares al fútbol?* —*Perque no tenia ganes.*

Per últim, poden aparéixer combinacions de *per + que* que han d'escriure's separades i sense accent gràfic (notem que, en estos casos, *per que* no pot substituir-se per *ya que*, *puix* o *puix que*:

- a) La preposició *per* i el pronom relatiu *que*. En este cas és més corrent usar els relatius en artícul antepost *el que*, *la que*, *el qual*, *la qual*, etc.:

*Este és el motiu **per que** et vaig cridar* (més habitual: *pel que*, *pel qual*).

- b) En el cas de verps, substantius o adjectius que rigen un complement introduït per la preposició *per* i duen además una oració subordinada introduïda per la conjunció *que*. En estos casos actua com a conjunció final, seguida d'un verp en subjuntiu, aportant el matís de voluntat o intenció que va associat a la preposició *per*:

*Finalment el juge optà **per que** no hi hagueren acusats.*

*Està ansiós **per que** alcen el teló.*

*El ministre mostrà la seua preocupació **per que** la desocupació tornara a pujar.*

*Lluità tota sa vida **per que** les coses canviaren.*

S'advertix també que el pronom interrogatiu-exclamatiu *quin / quina / quins / quines* no ha de dur accent mai, ya que sempre es dona en posició tònica i per tant no pot confondre's en un *quin / quina / quins / quines* en posició àtona:

¡Quin desficaci!

*Dis-me **quines** són les millors panolles.*

¿Quins pobles valencians encontres més bonicos?

Convé observar, per tant, que no és la presència o l'absència de signes d'exclamació o interrogació lo que marca la necessitat d'accentuar, sino la qualitat tònica o àtona de la paraula, que determina en cada cas l'entonació correcta de la frase i el seu sentit:

*No sé **cóm** dir-ho, **com** tampoc sé **qué** dir.*

*¡**Qué** pesat! ¡**Que** les faça ell!*

*¿**Que** **quàn** vindré? ¡**Quan** tu voldràs!*

*¿**Qué**, **quàn** penses eixir?*

*¿**Quàntes** ne vols? ¡**Quantes** més millor! ¡**Quàntes** n'hi han!*

*Voràs **com** és ell* (àton: voràs que és ell qui ve; distint de: *Voràs **cóm** és ell*, tònic: voràs de quina manera és)

*¿**Cóm** ho has fet? ¡**Com** estava previst?* (relatiu adverbial àton: s'espera una resposta "sí, com estava previst", diferent a *¿**Cóm** estava previst?*, interrogatiu tònic, en que s'espera que s'explique el modo en que estava previst fer-ho).

*Lo **que** sí sé és de **quàntes** raons i de **quí** depén.*

*¡**Qui** tinga cucs, que pele fulla!*

*¡**Quí** tinguera vint anys!*

*¿A **quí** podria voler més que a tu?*

*¿Li ho donem a **qui** li abellixca més?*

*¿Saps a **ón** s'ha clavat? ¡A **on** manco t'ho penses! ¡A **ón** anirem a parar!*

7.4. LA DIÉRESIS

La diéresis (¨) té per funció senyalar la pronunciació de la *u* en grups silàbics a on no es sol pronunciar, o be senyalar en determinats casos l'hiat o inexistència de diftong (vore capítul 2: L'agrupació silàbica), d'acort en les següents regles:

- S'escriu diéresis damunt de la *u* quan esta es pronuncia en les sílabes *qüe*, *qüi*, *güe*, *güi*: *qüestions*, *aigüeral*, *aqüífer*, *llingüïste*.
- Duen diéresis la *u* i la *i* darrere d'una vocal quan no formen diftong ni duen accent gràfic segons les regles generals: *peüc*, *raïm*, *ablaiurat*, *agraïa*, *roïns*, *raïmet*, *veïnat*, *gratuït*, *succeït*, *malaiït*, *traïdor*, *agraïment*, *continuïtat*, *substituïx*, *sobreïx*, *constituïxen*, *fortuïta*, *reduïda*, *reduïdes*.

- c) En els casos de coincidència de dièresis i accent sobre una mateixa vocal tònica, les regles d'accentuació gràfica tenen preferència sobre la dièresis: *país, veí, agraïem* ; pero *països, veïns, agraïx*.
- d) Per ser òbvia la seua condició d'hiat, la normativa estalvia la colocació de dièresis en les següents combinacions vocàliques heterosilábiques:
- En l'infinitiu, el gerundi, el futur i el condicional dels verps que acaben en *-air, -eir, -oir, -uir*: *agrair, beneïnt, oiré, destruiria* (i no **agraïr, beneïnt, oïré, destruïria*).
  - En la *i, u* darrere dels prefixos *a-, anti-, auto-, bi-, bio-, co-, contra-, extra-, foto-, gastro-, intra-, macro-, micro-, neo-, poli-, quasi-, radio-, re-, ultra-, etc.*: *contraindicat, microincisió, reunió*.
  - En la *i, u* dels sufixos *-isme, -iste, -ista, -ible, -isar, -isant, -isat, -um* darrere de vocal: *egoisme, egoïste, arcaisant, europeïsat, increïble, òmniun, tedeum*.
  - En els numerals composts en que apareix la forma *un*: *trentaun, cinquantaunmil...* (i no **trentaün, cinquantaünmil*).